

Erik Borgman

Overweging 26 april 2015 Sint Dominicuskerk, Utrecht

Vierde zondag in de Paastijd en roepingenzondag

gelezen: Handelingen 4,8-12;
Psalm 118,1.8-9.21-23.26.28cd.29;
1 Johannes 3,1-2; Johannes 10,11-18

1.

'Ze doen maar, mij maakt het allemaal niets meer uit.' Als mensen dergelijke dingen zeggen, is het uit teleurstelling en bitterheid. Ze hebben het gevoel genegeerd te worden, geloven dat ze alleen maar lastig worden gevonden, deden de ervaring op dat wat ze ook doen of zeggen, het niets uitmaakt. Maar wie hard roept dat het haar allemaal niets meer kan schelen, die getuigt meestal feitelijk van haar geraaktheid, wie in woorden en gebaren onverschilligheid uitstraalt, die drukt vaak vooral zijn eigen betrokkenheid uit – en zijn wens om daarvan af te willen. Je hoeft immers geen afstand te nemen van wat al ver van je af staat. *Trouw*-columnist Sylvain Ephemenco protesteerde gisteren tegen het feit dat hem voor zijn gevoel werd aangepreft dat hijzelf hoogstpersoonlijk die boten met honderden vluchtelingen zouden hebben doen omslaan en zinken, afgelopen weken op de Middellandse Zee. Hij wees op de schuld van mensensmokkelaars van de mensen zelf die besluiten tegen betaling van hoge bedragen aan boord te gaan van die wrakke schepen. Niemand heeft dit volgens mij ontkent en ik had bijna voor één keer via 'reacties' op de website van de krant geschreven: je mag ook gewoon huilen om het verlies van zoveel levens, hoor Sylvain. Of als je dat niet mannelijk genoeg is, knetterend vloeken en tieren om alles wat nooit tot bloei kon komen en definitief nooit tot bloei zal komen. Ons wordt niet gevraagd alle problemen op te lossen, ons wordt gevraagd ze te erkennen toe te geven en toe te laten dat ze ons raken. Niet om altijd treurig te zijn, maar juist om zonder slecht geweten en ongeforceerd voluit vrolijk te kunnen zijn als daar reden voor is. Als mensen onverwacht gered worden, bijvoorbeeld.

Als Jezus in het evangelie van vandaag zichzelf de goede of ware herder noemt, dan zegt Hij niet dat de ware herder zijn schapen altijd te eten weet te geven. Om zijn uitspraak te adstrueren wijst hij er ook niet op dat Hij altijd alle wolven zou weten uit te schakelen. Hij zegt dat Hij het gevaar met zijn schapen deelt en er niet voor wegloupt: dat maakt hem waarachtig herder. Hij gebruikt ze niet, ze zijn voor hem geen middel om geld te verdienen, hij ziet ze niet als allereerst leveranciers van wol of vlees en ze dienen niet om hem status te verlenen, het gevoel te geven dat hij belangrijk is. Jezus is de ware herder omdat zijn schapen voor hem belangrijk zijn. Hem horen we niet zeggen dat ze toch al oud zijn, dat ze als kudde niets voorstellen, dat hun schaapstal te duur is, dat ze met teveel zijn, of dat ze geen echte of niet de goede schapen zouden zijn. Als goede herder zet Hij zijn leven in voor zijn schapen. Al zijn kaarten zet Jezus op hen, zijn lot verbindt hij met hun lot.

Herder zijn, leider zijn, besturen en verantwoordelijkheid dragen: volgens Jezus betekent dat niet dat jij bepaalt wat er gebeurt. Het betekent in waarachtige verbondenheid met degenen die van jou afhankelijk zijn, ontdekken wat jou te doen staat. Elke mens heeft absolute waardigheid, zegt de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Elke mens is beeld van God, zeggen de Bijbelse geschriften. Maar het lijkt wel of we steeds minder inzien dat alleen als wij onze eigenwaardigheid voor de waardigheid van anderen op het spel zetten deze waardigheid werkelijk aan het licht kan komen. We worden geroepen in elkaar een beeld van God zien en zo aan elkaar het beeld van God te worden. Maar wie gaat zeggen dat zij of hij zijn hele hebben en houden inzet voor wie aan haar of hem zijn toevertrouwd? Van wie ervaren wij dat dat zij hun leven inzetten voor ons, die weten dat ons welzijn aan hem of haar te zijn toevertrouwd?

2.

Toch is deze ervaring cruciaal. Jezus' leerlingen hadden in hem de onvoorwaardelijke betrokkenheid ervaren waarnaar zij hunkerden. Ze hadden, in de taal die Johannes in het evangelie Jezus laat gebruiken, zijn stem gehoord en die stem hadden ze herkend. Jezus' stem resoneerde bij hen zoals een toon in een klankkast resoneert. Daar was wel enige tijd overheen gegaan: tijdens Jezus' leven leken zij de muziek die in Jezus' spreken en handelen zat niet te herkennen. Laat staan dat het in hen iets in trilling bracht. Maar nadat Jezus vanwege zijn daden en woorden was vermoord en zij zich aanvankelijk uit elkaar hadden laten drijven, riep Hij hen opnieuw, sprak hen aan en ging hen voor. Nu resoneerde zijn aanwezigheid wel bij hen. Zij werden tot klankkast van zijn nieuwe woorden, tot instrumenten van zijn nieuwe daden.

Als Petrus samen met Johannes bij de tempelpoort een verlamde man ziet en deze hen om een aalmoes vraagt, zegt hij: 'Zilver en goud bezit ik niet, maar wat ik heb, dat geef ik je: in naam van Jezus Christus de Nazoreeër, kom overeind en loop' (Hand. 3,6). Hij zal zichzelf herkend hebben in de verlamde, de terneergeslagenheid en de krachteloosheid die hem in de greep hadden gehad, maar waaruit hij op wonderbaarlijke wijze bevrijd was. In hem resoneert de stem van Jezus die hem weer op zijn benen heeft gezet. Door hem heen stroomt de kracht waarmee Jezus hem van over de dood heen had aangeraakt. Het doet de man opstaan. Degenen die eerder Jezus vervolgden en ter dood brachten, herkenden het patroon onmiddellijk: wat zij nu juist de kop hadden willen indrukken, stak opnieuw de kop op. Stemlozen kregen stem en krachtelozen kracht en lieten niet meer toe dat er voor hen gesproken en namens hen gehandeld werd. Welke plaats bleef er dan voor hen over?

Petrus bevestigt in de eerste lezing van vandaag hun diepste angst. Hij maakt het nog erger en zegt: dat waar jullie zo bang van waren en blijkbaar nog steeds bang van zijn, dat is de redding die van God komt. Niet in een kracht die je naar jouw willekeur kunt hanteren, niet in woorden die je naar geloven kunt gebruiken om jou status te geven, niet in een naam waarvan jullie kunnen beslissen of hij klinkt of niet wordt de redding gegeven die sinds mensenheugenis door profeten is aangekondigd. Alleen de naam van de doorgemaakte, alleen de tot een niets en een niemand teruggebrachte Jezus wiens naam betekent 'God redt' – alleen zijn grenzeloze solidariteit, alleen zijn radicale verbonden brengt redding. Jullie denken dat jullie de bouwmeesters van het gebouw van de samenleving zijn, zegt Petrus, en dat klopt misschien ook nog wel, maar denk aan psalm 118: de steen die de bouwmeesters hebben verworpen, die wordt tot hoeksteen. Dit is wat Jezus belichaamt, dit is wat in ons optreden resoneert: onstuitbaar.

3.

Als Jezus voor het laatste met Pasen met zijn leerlingen samen is, dan schrijft de evangelist Johannes: 'Jezus, die wist dat de Vader Hem alles in handen had gegeven en dat Hij van God gekomen was en naar God zou teruggaan, stond van tafel op, legde zijn bovenkleden af en bond een linnen schort om zijn middel' (Joh. 13,3-4). Willens en wetens legt Hij de waardigheid af wie Hij van God uit heeft en wordt een slaaf die de voeten van zijn leerlingen wast. Voortaan hebben voetenwassende slaven goddelijke waardigheid. Op een vergelijkbare manier zegt hij vanmorgen dat hij als goede en ware herder zijn leven aflegt. Het is een dienst aan de geslagenen en verslagenen, een teken van solidariteit met de gedoden en de doden. Hij legt het af om het van daaruit weer op te nemen in verbondenheid met hen en bekleed hen zo met leven dat uit God komt. Zo wordt hij hun ware herder die weet wat het is om als niets en niemand opzij geschoven te worden, als het afval van de geschiedenis te worden beschouwd. Uit deze doodse leegte, waar mensen niets meer hebben om zich op te beroepen en daarom elke rivaliteit eindigt, waar niets de een nog tot meer maakt dan de ander, daar ontstaat in Jezus een nieuwe verbondenheid. Niemand hoeft

zichzelf nog als belangrijk voor te doen, want iedereen *is* van levensbelang voor alle anderen. Niemand hoeft de drang te hebben de ander aan zich te onderwerpen, want ieder *weet* zich afhankelijk van de erkenning van haar of zijn waardigheid door anderen. Jezus blijkt uiteindelijk een heel vreemde herder, want Hij verbergt zich uiteindelijk in zijn schapen. Waar zijn schapen bereid zijn elkaars ware herders te zijn, zich met hun eigen leven voor elkaars leven in te zetten, daar worden zij geleid door hem

De leerlingen van Jezus, wij als leerlingen van Jezus, zijn allen tezamen en allen afzonderlijk geroepen herders te zijn. Ieder op onze eigen manier en tegelijkertijd allemaal op dezelfde manier. Allemaal op dezelfde manier door ons er zonder reserve voor in te zetten dat het de mensen om ons heen goed gaat, dat ze zich bevrijden uit wat ze vast houdt, dat zij opstaan uit wat ze verlamt, en open- en uitbloeien tot wat ze verlangen te zijn. Allemaal op onze eigen manier, omdat het gebod waaraan zichtbaar wordt dat wij met Jezus verbonden zijn – ‘dit is mijn gebod: dat jullie elkaar liefhebben met de liefde die Ik jullie heb toegedragen’ (Joh. 15,12) – allemaal op onze eigen manier, omdat dit gebod in ieder van ons verschillend resoneert. Een piano is geen contrabas en een viool geen saxofoon, maar of je nu gitaar bent of tuba, ieder van ons is geroepen een melodie te spelen die op haar manier dat wat al opklinkt, samenvoegt en tot zijn recht laat komen.

We komen het beste tot ons recht door eraan bij te dragen dat anderen tot hun recht komen, dat weten we want, zoals er staat in de eerste brief van de apostel Johannes: ‘we zijn al kinderen van God’ (1 Johannes 3,1). Maar wat dat echt betekent dat kunnen we alleen ontdekken door ons ook echt te gedragen zoals we bedoeld zijn. We zullen niet weten wat ons overkomt. – Dat het zo mag zijn.